

Волошук Максим Володимирович

кандидат сільськогосподарських наук, докторант,

Інститут тваринництва

Національної академії аграрних наук України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-5605-9826>

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕХАНІЗМІВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ – ВИРОБНИКІВ МОЛОКА

У результаті проведеного дослідження теоретико-методологічних засад формування інноваційних механізмів розвитку підприємств – виробників молока поглиблений аналіз наукових підходів засвідчив доцільність інтеграції положень теорії інновацій, ресурсної концепції підприємства, системного підходу та концепції сталого розвитку як методологічної основи формування відповідних механізмів. Обґрунтовано структуру інноваційного механізму розвитку підприємств – виробників молока, яка охоплює цільову, ресурсну, організаційно-управлінську, технологічну та результативно-оціночну підсистеми. Взаємодія цих елементів забезпечує системність управління інноваційними процесами, узгодженість стратегічних цілей із наявними ресурсними можливостями та ефективний контроль досягнутих результатів. У ході дослідження визначено основні інструменти реалізації інноваційного механізму, серед яких фінансові, організаційні, технологічні, маркетингові, правові та соціально-кадрові важелі впливу. Їх комплексне застосування сприяє модернізації виробничої бази, цифровізації процесів, підвищенню продуктивності праці, покращенню якості продукції та зміцненню ринкових позицій підприємств. Доведено, що ефективність інноваційного розвитку значною мірою залежить від рівня сформованості інноваційного потенціалу, наявності сприятливого інституційного середовища та здатності підприємств адаптуватися до змін ринкової кон'юнктури й вимог споживачів. Особливого значення набуває інтеграція принципів сталого розвитку, що забезпечує баланс між економічними результатами, соціальною відповідальністю та екологічною безпекою виробництва. Визначено, що сформовані теоретико-методологічні положення створюють наукове підґрунтя для практичної реалізації інноваційних механізмів розвитку підприємств – виробників молока та можуть бути використані в процесі стратегічного управління, модернізації виробництва й удосконалення системи економічного регулювання галузі.

Ключові слова: підприємство, інноваційний механізм, молокопереробна галузь, інноваційний розвиток, потенціал розвитку.

Maksym Voloshchuk

Candidate of Agricultural Sciences, Doctoral Student,

Livestock Farming Institute

of National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF FORMING INNOVATIVE MECHANISMS FOR THE DEVELOPMENT OF DAIRY ENTERPRISES

The purpose of the article is to substantiate the theoretical and methodological foundations for forming innovative mechanisms for the development of dairy enterprises, as well as to define their structural elements and implementation tools amid the transformation of the agricultural sector and increasing competitive pressures. Based on the study of the theoretical and methodological foundations of forming innovative development mechanisms for milk-producing enterprises, an in-depth analysis of scientific approaches confirmed the feasibility of integrating innovation theory, the resource-based view of the firm, the systems approach, and the concept of sustainable development as a methodological framework for developing these mechanisms. The structure of the innovative mechanism for the development of dairy enterprises has been substantiated, encompassing the target-oriented, resource, organizational-managerial, technological, and performance-evaluation subsystems. The interaction of these elements ensures systematic management of innovation processes, alignment of strategic goals with available resources, and effective control over achieved results. During the research, the key tools for implementing the innovative mechanism were identified, including financial, organizational, technological, marketing, legal, and socio-personnel levers. Their comprehensive application facilitates the modernization of the production base, digitalization of processes, increased labor productivity, improved product quality, and strengthened market positions for enterprises. It has been proven that the effectiveness of innovative development largely depends

on the level of innovation potential, the presence of a favorable institutional environment, and the ability of enterprises to adapt to changing market conditions and consumer demands. Special significance is placed on the integration of sustainable development principles, ensuring a balance between economic results, social responsibility, and the environmental safety of production. The formulated theoretical and methodological provisions create a scientific basis for the practical implementation of innovative development mechanisms for dairy enterprises and can be utilized in strategic management, production modernization, and the improvement of the economic regulation system within the industry.

Keywords: enterprise, innovative mechanism, dairy industry, innovative development, development potential.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток аграрного сектору економіки характеризується посиленням конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках, зростанням вимог до якості та безпечності продукції, цифровізацією виробничих процесів і підвищенням ролі сталого розвитку. Крім того, галузь молочного виробництва характеризується специфічними особливостями, зокрема поєднанням економічних і біологічних процесів, високою капіталомісткістю, залежністю від природно-кліматичних умов та тривалим циклом відтворення ресурсів. Відсутність комплексного наукового підходу до вирішення цієї проблеми також знижує результативність інноваційних перетворень та обмежує можливості модернізації виробництва. У таких умовах традиційні підходи до управління виробничим потенціалом виявляються недостатніми для забезпечення стабільного зростання, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності галузі, тому підприємства – виробники молока потребують формування дієвих інноваційних механізмів розвитку, здатних забезпечити підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та економічної стійкості, оскільки теоретико-методологічне обґрунтування цих механізмів є передумовою їх ефективного впровадження та практичної реалізації. Проте ефективність таких перетворень залежить не лише від наявності технологічних рішень, а й від сформованості цілісного інноваційного механізму, що інтегрує фінансові, організаційні, управлінські та кадрові інструменти в єдину систему, тому теоретико-методологічне обґрунтування формування інноваційних механізмів розвитку підприємств – виробників молока є необхідною передумовою їх практичної реалізації, оскільки дозволяє визначити структуру, принципи функціонування та інструментарій управління інноваційними процесами з урахуванням галузевої специфіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В умовах трансформації аграрного сектору економіки виникає необхідність його адаптації до сучасних викликів глобалізації, цифровізації та сталого розвитку, тому проблематика інноваційного розвитку підприємств, зокрема молочного сектору, в контексті глобальних трендів привертає значну увагу дослідників. Значна частина робіт присвячена розробці методичних підходів до оцінювання ефективності інноваційної діяльності, що свідчить про зростаючу увагу наукової спільноти до розвитку кількісних інструментів оцінювання результативності інноваційних проєктів у молочній галузі. У наукових публікаціях Божидарніка Т. В., Вол-

кової І. М., Івашківа Т. С., Комарницького І. М., Луценка М. М., Микитюка В. М., Сичевського М. П., Тивончука І. О., Цар Г. В. та інших досліджуються теоретичні та практичні аспекти інноваційної діяльності, механізми формування інноваційного потенціалу, проблеми трансферу технологій, оцінювання ефективності інновацій та інструменти їх реалізації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, слід зазначити, що в публікаціях недостатньо розвинуті галузеві концептуальні моделі інноваційних механізмів, які б враховували специфіку молочного виробництва та поєднували економічні, технологічні і біологічні чинники, а також недостатньо уваги приділено інтеграції принципів сталого розвитку в інноваційне управління, що згодом обмежує можливості оцінювання екологічних і соціальних результатів впровадження інновацій.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних засад формування інноваційних механізмів розвитку підприємств – виробників молока, визначення їх структурних елементів та інструментів реалізації в умовах трансформації аграрного сектору та посилення конкурентного середовища.

Виклад основного матеріалу. Інноваційний розвиток у сучасних умовах є ключовою передумовою забезпечення конкурентоспроможності, економічної стійкості та довгострокової ефективності функціонування підприємств галузі. Теоретичним підґрунтям дослідження інноваційних механізмів розвитку підприємств є комплекс взаємопов'язаних наукових підходів, зокрема положення теорії інновацій, ресурсної концепції підприємства, системного аналізу, еволюційної економіки та теорії сталого розвитку. У межах теорії інновації акцентується увага на ролі нововведень як ключового чинника економічної динаміки, підвищення продуктивності та формування конкурентних переваг, тому інновації розглядаються не лише як результат науково-технічного прогресу, а й як безперервний процес трансформації знань у нові продукти, технології, організаційні рішення та управлінські моделі.

Ресурсна концепція підприємства визначає стратегічний розвиток через призму наявних і потенційних ресурсів, їх унікальності, відтворюваності та здатності генерувати додану вартість, тому відповідно до цієї концепції, виробничий потенціал підприємства – виробника молока інтерпретується як інтегрована система матеріально-технічних, технологічних, трудових, фінансових, інформаційних та

біологічних ресурсів, що перебувають у постійній взаємодії та взаємозалежності. У рамках цього підходу слід враховувати особливість молочного виробництва, а саме значну роль біологічної складової (генетичний потенціал стада, кормова база, продуктивність тварин), що потребує поєднання економічних і біотехнологічних підходів до управління.

Системний підхід навпаки поєднує названі вище концепції, що дозволяє розглядати підприємство як відкриту соціально-економічну систему, яка функціонує в умовах динамічного зовнішнього середовища та реагує на зміни ринкової кон'юнктури, інституційного регулювання й технологічних трендів, тому у цьому контексті інноваційний розвиток виступає результатом узгодженої взаємодії внутрішніх елементів системи – ресурсів, процесів, структури управління – із зовнішніми чинниками. Зазначені підходи доповнюються теорією сталого розвитку з орієнтацією на досягнення економічної ефективності за одночасного врахування екологічних і соціальних наслідків господарської діяльності.

Економічний зміст інновацій проявляється у п'яти ключових напрямках їх реалізації:

- по-перше, це освоєння та виведення на ринок нового продукту – такого, з яким споживачі раніше не були знайомі або який суттєво відрізняється за своїми характеристиками від існуючих аналогів;

- по-друге, впровадження принципово нового способу виробництва, що раніше не застосовувався у відповідному секторі промисловості та передбачає використання нових технологічних рішень;

- по-третє, вихід на новий ринок збуту – тобто на ринок, де певна галузь національної економіки раніше не була представлена, незалежно від того, чи існував цей ринок раніше;

- по-четверте, залучення нових джерел сировини або напівфабрикатів, як уже відомих, так і новостворених, що забезпечує розширення ресурсної бази виробництва;

- по-п'яте, формування нових організаційних структур у межах галузі, зокрема створення нових об'єднань підприємств або, навпаки, ліквідація монопольних утворень, що змінює конкурентне середовище [1].

Результати досліджень засвідчують, що розвиток підприємств молокопереробної галузі в Україні стримується низкою системних чинників. Насамперед це недосконалість нормативно-правової бази, зокрема відсутність комплексного законодавчого забезпечення, спрямованого на захист прав і підтримку молокопереробних підприємств у сфері міжнародної економічної діяльності. Суттєвим обмеженням залишається недостатній рівень розвитку ринкової інфраструктури, що ускладнює ефективну взаємодію учасників галузі та знижує конкурентоспроможність продукції. Негативно впливає й відсутність налагоджених економічних зв'язків між виробниками молока та підприємствами з його пере-

робки, що призводить до дисбалансів у забезпеченні сировиною та формуванні цінової політики.

Додатковими стримувальними чинниками виступають недосконалість податкової системи, яка не створює достатніх стимулів для модернізації виробництва, а також брак ефективних цільових програм розвитку й державної підтримки галузей, орієнтованих на експортні ринки. Сукупність зазначених проблем зумовлює необхідність формування комплексного механізму інституційного та економічного стимулювання розвитку молокопереробної сфери [2].

У сучасних умовах динамічних змін зовнішнього середовища інноваційний розвиток стає ключовим фактором адаптації підприємства до технологічних, ринкових та інституційних трансформацій, тому управління ним є складною багаторівневою системою стратегічних, тактичних та операційних управлінських рішень, спрямованих на формування, впровадження та ефективне використання інновацій з метою забезпечення довгострокової конкурентоспроможності та економічної стійкості суб'єкта господарювання. Основними складовими управління інноваційним розвитком є стратегічне планування, формування інноваційного потенціалу, організація реалізації інноваційних проєктів, контроль і моніторинг результатів. На етапі стратегічного планування визначаються цілі інноваційного розвитку, пріоритетні напрями модернізації, оцінюються можливості залучення ресурсів і рівень ризиків. Важливе значення також має узгодження інноваційної стратегії із загальною стратегією розвитку підприємства.

Однак, управління інноваційним розвитком підприємства не зводиться виключно до формулювання стратегічних орієнтирів у сфері інновацій, а передбачає комплексну оцінку спроможності суб'єкта господарювання забезпечити їх практичну реалізацію. Відтак обґрунтування та впровадження інноваційної стратегії безпосередньо детермінується рівнем сформованості інноваційного потенціалу, який створюється та нарощується завдяки ефективному використанню складових внутрішнього середовища підприємства.

Сукупність наявних ресурсів – фінансових, матеріально-технічних, інформаційних та соціальних – формує основу інноваційного потенціалу організації та відображає її готовність до послідовного й системного інноваційного розвитку. Від обсягу, структури та якості ресурсного забезпечення залежать конфігурація, пріоритети й інструментарій інноваційної стратегії. Саме ресурсна база визначає логіку та послідовність етапів інноваційного розвитку підприємства, виокремлює відповідні стадії формування та реалізації інноваційної стратегії підприємств (рис. 1) [3].

При формуванні інноваційної стратегії необхідно врахувати, що функціонування підприємств молокопереробної галузі визначається впливом комплексу

Рис. 1. Етапи інноваційної стратегії підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [3]

чинників, які доцільно систематизувати у п'ять основних груп [4, 5]:

1. Економічні чинники пов'язані насамперед зі скороченням обсягів виробництва молока та погіршенням його якісних характеристик, що безпосередньо впливає на ефективність переробки та фінансові результати діяльності підприємств.

2. Політичні чинники проявляються у надмірній зарегульованості галузі, зокрема через значну кількість нормативно-правових актів, що регламентують функціонування ринку молочної продукції, а також у відсутності уніфікованих стандартів для окремих її видів.

3. Соціально-демографічні чинники мають суперечливий характер впливу. До позитивних аспектів можна віднести скасування податку на додану вартість для дитячої молочної продукції, що стимулює попит і частково підвищує купівельну спроможність населення. Водночас негативним фактором є погіршення демографічної ситуації, яке звужує потенційний споживчий ринок.

4. Географічні чинники відіграють важливу роль у формуванні витрат підприємств, оскільки територіальне розміщення виробничих потужностей і сировинної бази безпосередньо впливає на рівень транспортних витрат та логістичну ефективність.

5. Ринкові чинники пов'язані з посиленням конкуренції, зокрема через появу нових переробних підприємств. Це може зумовлювати зростання цін на молочну продукцію, однак водночас створює ризик накопичення нереалізованих запасів у виробників за умов перевищення пропозиції над попитом.

Погоджуємося з думкою авторів [6], що «базовою категорією методології інноваційного розвитку галузі виступає ефективність, яка розглядається як система економічних відносин, що виникають у процесі співвідношення досягнутого результату (ефекту) із витратами на його отримання. Таким чином, ефективність відображає рівень раціональності використання ресурсів у ході реалізації інноваційних перетворень. Ефективність інноваційного розвитку галузі також характеризується багатокомпонентною структурою та складною взаємодією показників, які відображають окремі елементи відтворювального процесу, а також ступінь залучення й використання виробничих факторів. Вона формується під впливом технологічних змін, організаційних рішень, інвестиційної активності та якості ресурсного забезпечення.

Форми прояву ефективності зумовлюються характером отриманого результату в межах галузі та можуть мати технічний, технологічний, біологічний, економічний, соціальний або екологічний вимір. Кожен із цих аспектів відображає специфічні результати інноваційного розвитку та потребує комплексної оцінки в системі стратегічного управління» [6].

Отже, методологічно формування інноваційних механізмів розвитку підприємств – виробників молока доцільно здійснювати на засадах системного, процесного та комплексного підходів тому, що системний підхід передбачає розгляд підприємства як відкритої соціально-економічної системи, яка функціонує у взаємодії з ринковим середовищем, державними інституціями та споживачами. Процесний підхід дозволяє ідентифікувати «вузькі місця» та визначити напрями інноваційних перетворень на основі управління бізнес-процесами виробництва, переробки, зберігання та реалізації молока, а використання комплексного підходу забезпечує узгодження технологічних, економічних, екологічних та соціальних складових розвитку.

Важливе значення у методології формування інноваційних механізмів також має оцінювання інноваційного потенціалу підприємства, яке передбачає аналіз рівня технологічної оснащеності, кваліфікації персоналу, фінансової стійкості, доступу до інвестицій та готовності до змін. На основі результатів такої оцінки визначаються пріоритетні напрями модернізації: автоматизація виробництва, впровадження систем моніторингу якості молока, застосування енергозберігаючих і біотехнологій.

Суттєвим методологічним аспектом у цьому контексті є інтеграція інноваційного розвитку з принципами сталості, оскільки екологічна орієнтація виробництва, раціональне використання кормової бази, мінімізація викидів та відходів, впровадження біогазових установок формують основу довгострокової конкурентоспроможності підприємств, а соціальна складова передбачає підвищення рівня зайнятості у сільській місцевості, розвиток людського капіталу та покращення умов праці.

На наш погляд, ключовими принципами формування інноваційних механізмів є наукова обґрунтованість, адаптивність, економічна доцільність, інтегрованість та орієнтація на результат (табл. 1).

До ключових інструментів стимулювання інноваційного розвитку підприємства, що забезпечують впровадження нових технологій, продуктів, виробничих процесів і управлінських рішень, належать кілька взаємопов'язаних груп. Передусім це фінансові інструменти, які створюють ресурсну основу для інноваційної діяльності: венчурне інвестування, грантове фінансування та державні програми підтримки, пільгове кредитування, залучення бізнес-ангелів. Важливу роль відіграють організаційні інструменти, зокрема формування власних науково-дослідних центрів (R&D), використання аутсорсингу інноваційної діяльності, створення корпоративних акселераторів і партнерських платформ. До технологічних інструментів відносять цифровізацію бізнес-процесів, застосування адитивних технологій (3D-друк), впровадження концепції Індустрії 4.0, використання технологій блокчейн та інших сучасних цифрових рішень.

Маркетингові інструменти передбачають використання дизайн-мислення, Agile- та Lean-підходів, механізмів краудсорсингу й відкритих інновацій, що сприяють швидкій адаптації продуктів до потреб ринку. Окрему групу становлять правові та регуляторні інструменти, серед яких захист прав

інтелектуальної власності, процедури стандартизації та сертифікації продукції, а також інструменти державної підтримки інноваційної діяльності. Не менш значущими є соціально-кадрові інструменти, що включають формування корпоративної культури інновацій, систематичне навчання персоналу, підвищення кваліфікації та розвиток людського капіталу підприємства. Комплексне поєднання зазначених інструментів забезпечує системність інноваційних перетворень та формує передумови для довгострокового розвитку підприємства. [7].

Таким чином, інноваційний механізм розвитку підприємств – виробників молока являє собою комплекс взаємопов'язаних організаційно-економічних, управлінських, технологічних і фінансових інструментів, спрямованих на забезпечення системного оновлення виробничого потенціалу та підвищення конкурентоспроможності продукції, оскільки його формування зумовлене необхідністю адаптації підприємств до змін ринкового середовища, посилення вимог до якості молочної продукції, цифровізації аграрного сектору та впровадження принципів сталого розвитку. Структурно інноваційний механізм розвитку підприємств – виробників молока охоплює взаємопов'язані підсистеми: цільову, ресурсну, організаційно-управлінську, технологічну та результативно-оціночну (рис. 2).

Але, на сьогодні виокремлюється низка чинників, що стримують активізацію інноваційних проце-

Таблиця 1

Принципи формування інноваційних механізмів розвитку підприємств-виробників молока

Принцип	Зміст
Наукова обґрунтованість	використання сучасних методів аналізу та прогнозування, зокрема економіко-математичного моделювання, SWOT-аналізу, бенчмаркінгу
Адаптивність	здатність інноваційного механізму реагувати на зміни кон'юнктури ринку, враховувати тенденції зміни ринкових цін і доходів, кліматичні ризики та інституційні трансформації
Економічна доцільність	забезпечення позитивного ефекту від впровадження інновацій, що вимірюється приростом продуктивності, зниженням собівартості та підвищенням рентабельності виробництва

Джерело: власна розробка автора

Рис. 2. Складові інноваційного механізму розвитку підприємств – виробників молока

Джерело: власна розробка автора

сів. Передусім це обмеженість фінансових ресурсів, необхідних для реалізації інноваційних проєктів, що ускладнює їх практичне впровадження. Додатковим бар'єром виступають підвищені ризики та значна тривалість періоду окупності інноваційних вкладень.

Суттєвою проблемою залишається недостатній рівень розвитку науково-дослідної бази, що обмежує можливості генерації та комерціалізації нових знань. Негативний вплив має й нерозвиненість інформаційного середовища, особливо в частині впровадження сучасних цифрових технологій та доступу до актуальної аналітичної інформації. До стримувальних факторів також належать недосконалість законодавчого та нормативно-правового регулювання інноваційної діяльності, низький рівень розвитку ринку технологій і трансферу інновацій. Водночас обмежений платоспроможний попит на нову продукцію знижує мотивацію підприємств до інвестування в інновації.

Окремою проблемою є відсутність ефективних механізмів кооперації з науковими установами та науково-дослідними інститутами, а також недостатній розвиток кластерних форм взаємодії, що перешкоджає формуванню синергетичного ефекту від спільної інноваційної діяльності [8].

Наподоладання зазначених проблем саме спрямований інноваційний механізм розвитку підприємств – виробників молока, що є інтегрованою системою інструментів і структурних елементів, взаємодія яких забезпечує модернізацію виробництва, підвищення продуктивності, зміцнення фінансової стійкості та формування довгострокових конкурентних переваг у сучасних умовах розвитку аграрного сектору. Їх практична реалізація передбачає комплексну модернізацію виробничого потенціалу, удосконалення управлінських процесів та впровадження сучасних технологічних рішень. В свою чергу, виробничий потенціал підприємств – виробників молока слід розглядати як комплексну систему взаємопов'язаних матеріально-технічних, технологічних, трудових, фінансових, інформаційних та біологічних ресурсів, тому ефективність його розвитку безпосередньо залежить від рівня впровадження інновацій, модернізації технологічних процесів та раціонального управління ресурсною базою. Інноваційний механізм у цьому контексті трактується як цілісна система організаційно-економічних інструментів і управлінських рішень, що забезпечують модернізацію виробництва та підвищення результативності господарської діяль-

ності, тому ефективність його функціонування визначається рівнем сформованості інноваційного потенціалу підприємства, узгодженістю стратегічних цілей із ресурсними можливостями та здатністю до адаптації в умовах ризиків і невизначеності.

Висновки. На сучасному етапі розвитку переробної промисловості теоретико-методологічні засади формування інноваційних механізмів розвитку підприємств – виробників молока базуються на поєднанні ресурсної теорії, системного аналізу та концепції сталого розвитку, що створює передумови для забезпечення економічної стійкості, підвищення ефективності функціонування та зміцнення позицій підприємств молочної галузі в умовах трансформаційної економіки. Визначені теоретичні концепції надають змогу сформулювати інноваційний механізм розвитку підприємств – виробників молока як цілісну систему організаційно-економічних інструментів, методів, стимулів і управлінських рішень, спрямованих на модернізацію, відтворення та раціональне використання ресурсного потенціалу підприємства. Важливою умовою є також інтеграція принципів сталого розвитку, що передбачає раціональне використання природних ресурсів, мінімізацію екологічного навантаження та підвищення соціальної відповідальності бізнесу.

До основних інструментів реалізації інноваційного механізму належать фінансові (інвестиції, кредитування, грантові програми, лізинг), організаційні (проектне управління, кластерна взаємодія, партнерство з науковими установами), технологічні (автоматизація, цифровізація, біотехнології), маркетингові (диверсифікація асортименту, розвиток бренду, розширення каналів збуту), правові (сертифікація, стандартизація, захист інтелектуальної власності) та соціально-кадрові (підвищення кваліфікації персоналу, формування інноваційної культури). Структурно інноваційний механізм розвитку підприємств – виробників молока включає такі складові: цільову, ресурсну, організаційну, технологічну та результативну, взаємодія яких забезпечує синергетичний ефект та сприяє нарощуванню виробничого потенціалу. Отже, інноваційні механізми розвитку підприємств – виробників молока є системною основою їх модернізації та довгострокового зростання. Комплексне застосування інструментів інноваційного управління сприяє підвищенню продуктивності виробництва, покращенню якості продукції, зміцненню фінансової стійкості та формуванню стійких конкурентних переваг у сучасному аграрному середовищі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Титаренко А. О. Теоретичні засади інноваційного розвитку підприємств: ретроспективний огляд понятійно-категоріального апарату. *Економіка і управління: науковий журнал*. 2024. Вип. 3. DOI: <https://doi.org/10.36919/2312-7872.3.2024.38>
2. Комарницький І. М., Цар Г. В. Формування механізму організаційно-економічної підтримки молокопереробних підприємств, орієнтованих на експорт. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2010. № 2. С. 155–159. URL: https://mmi.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/mmi/volume-1-issue-2/mmi2010_2_155_159_0.pdf
3. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник / За ред. П. П. Микитюка. Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/2238a28b-a670-48b7-84cd-d59769b543a4/content>

4. Дідур С. В. Молочна галузь України: тенденції та перспективи розвитку. *Вісник КрНУ ім. М. Остроградського*. 2012. № 3 (74). С. 148–151.
5. Згурська О. М. Стан та тенденції розвитку молочної промисловості в Україні. *Економічний часопис «Економіка та управління підприємствами»*. 2013. № 9–10 (2). С. 29–32.
6. Волкова І. М., Микитюк В. М. Теоретико-методологічні засади інноваційного розвитку галузі скотарства. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3321/1/TDAU_2012_2_1_49-55.pdf
7. Хоменко І. О., Волинець Л. М., Горобінська І. В. Організаційно-економічний механізм функціонування і розвитку підприємств. *Київський економічний науковий журнал*. 2023. № 1. С. 86–89. DOI: https://doi.org/10.33111/vz_kneu.33.23.04.02.012.018
8. Божидарнік Т. В., Божидарнік Н. В. Інноваційна діяльність підприємств молочної промисловості, як засіб підвищення конкурентоспроможності ринку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2011. № 3. Т. 2. С. 85–89.

REFERENCES

1. Tytarenko A. O. (2024). Teoretychni zasady innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv: retrospektyvnyi ohliad poniatino-kategorialnoho aparatu [Theoretical foundations of innovative development of enterprises: A retrospective review of the conceptual and categorical apparatus]. *Ekonomika i Upravlinnia*, no. 3. DOI: <https://doi.org/10.36919/2312-7872.3.2024.38> [in Ukrainian].
2. Komarnytskyi I. M. & Tsar H. V. (2010). Formuvannia mekhanizmu orhanizatsiino-ekonomichnoi pidtrymky molokoperobnykh pidpriemstv, oriientovanykh na eksport [Formation of the mechanism of organizational and economic support of dairy processing enterprises oriented towards export]. *Marketynh i Menedzhment Innovatsii*, no. 2, pp. 155–159. Available at: https://mmi.sumdu.edu.ua/wp-content/uploads/mmi/volume-1-issue-2/mmi2010_2_155_159_0.pdf [in Ukrainian].
3. Mykytiuk P. P. (Ed.). (2015). *Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva* [Innovative development of the enterprise]. Prynter Inform. Available at: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/2238a28b-a670-48b7-84cd-d59769b543a4/content> [in Ukrainian].
4. Didur S. V. (2012). Molochna haluz Ukrainy: tendentsii ta perspektyvy rozvytku [Dairy industry of Ukraine: Trends and prospects of development]. *Visnyk KrNU im. M. Ostrohradskoho*, vol. 74, no. 3, pp. 148–151 [in Ukrainian].
5. Zghurska O. M. (2013). Stan ta tendentsii rozvytku molochnoi promyslovosti v Ukraini [State and trends of development of the dairy industry in Ukraine]. *Ekonomichnyi Chasopys "Ekonomika ta Upravlinnia Pidpriemstvamy"*, no. 9–10(2), pp. 29–32 [in Ukrainian].
6. Volkova I. M., & Mykytiuk V. M. (2012). *Teoretyko-metodolohichni zasady innovatsiinoho rozvytku haluzi skotarstva* [Theoretical and methodological foundations of innovative development of the cattle breeding industry]. Available at: http://ir.polissiauniver.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/3321/1/TDAU_2012_2_1_49-55.pdf [in Ukrainian].
7. Khomenko I. O., Volynets L. M. & Horobinska I. V. (2023). Orhanizatsiino-ekonomichnyi mekhanizm funktsionuvannia i rozvytku pidpriemstv [Organizational and economic mechanism of functioning and development of enterprises]. *Kyivskyi Ekonomichnyi Naukovyi Zhurnal*, no. 1, pp. 86–89. DOI: https://doi.org/10.33111/vz_kneu.33.23.04.02.012.018 [in Ukrainian].
8. Bozhydarnik T. V. & Bozhydarnik N. V. (2011). Innovatsiina diialnist pidpriemstv molochnoi promyslovosti, yak zasib pidvyshchennia konkurentospromozhnosti rynku [Innovative activity of dairy industry enterprises as a means of increasing market competitiveness]. *Marketynh i Menedzhment Innovatsii*, vol. 2, no. 3, pp. 85–89 [in Ukrainian].

Стаття надійшла: 16.10.2024
Стаття прийнята: 10.11.2024
Стаття опублікована: 27.12.2024